

Respons

Irak: Behandlingstilbud for barn med autisme i Kurdistanregionen (KRI)

- Finnes det et behandlingstilbud for barn med autisme i KRI i dag?
- Hvor tilgjengelig er tilbudet, og hva er vilkårene for å kunne benytte seg av det?
- Er tilbudet tilgjengelig for internflyktninger?
- Finnes det et behandlingstilbud for barn med autisme i leirene for internt fordrevne i KRI?
- Tilbyr NGO-er slik behandling i disse leirene?
- Hva slags skoletilbud kan barn med autisme få i KRI, både i og utenfor flyktningleirene?
- Hvilken anseelse har psykisk funksjonshemming i Irak? Er det forbundet med sosialt stigma?

Behandlingstilbud for barn med autisme i KRI

Før 2009 fantes det ikke noe spesialistsenter som kun behandlet barn med autisme i den irakiske Kurdistanregionen (KRI). Barn med denne tilstanden kunne imidlertid få profesjonell hjelp ved andre psykiatriske institusjoner i regionen. I dag finnes det tilbud i alle de tre kurdiske provinsene for barn med autisme, både i privat og offentlig regi. I mellomtiden har imidlertid de offentlige midlene til bl.a. helsetjenester i KRI blitt drastisk redusert. Krig, store flyktingetall og stopp i overføringer fra Bagdad har satt helsevesenet i KRI under et ekstraordinært press. Dette har ført til at ressursene i det offentlige helsevesenet nå er svært begrenset.

De tilbudene Landinfo har skaffet seg oversikt over, presenteres per provins nedenfor. Listen over tilbud er ikke uttømmende, men basert på den informasjonen vi har funnet. Det kan altså ikke utelukkes at det finnes flere tilbud enn de som nevnes i denne responsen. I tillegg må det presiseres at vi har lite kjennskap til hva slags behandling eller oppfølging som faktisk tilbys ved de sentrene som nevnes, og hvordan kvaliteten og standarden er.

Respons **Irak: Behandlingstilbud for barn med autisme i Kurdistanregionen (KRI)**

Ifølge Dr. Taha Jazza fra Center for Educational and Psychological Research ved Bagdad Universitet (som referert i Sakr 2014), har myndighetene i Kurdistanregionen (KRG) gjort langt mer for å tilrettelegge forholdene for barn med autisme enn de irakiske sentralmyndighetene. KRG har avsatt midler i budsjettet til behandling av autister, og foreldre som må slutte i jobben sin for å ta seg av barn med autisme, får økonomisk kompensasjon (Sakr 2014).

Dohuk

I Dohuk finnes et senter ved navn Mental Health Center som tilbyr spesialisert behandling av barn med atferdsvansker og psykiske lidelser (Directorate General of Health/Dohuk u.å.). Senteret ble etablert i 1999 av Diakonia og UNICEF, men drev de første årene kun med undervisning av psykologer og psykiatere. Undervisningen hadde fokus på behandling av barn med posttraumatisk stress syndrom (PTSD) og reintegrering av traumatiserte barn i samfunnet (Dr. Nezar Ismet Taib, psykiater og koordinator for senteret i Dohuk, møte april 2010). Fra 2001 har senteret også tatt imot pasienter.

Landinfo møtte barne- og ungdomspsykiateren ved dette senteret i 2010, Dr. Nezar Ismet Taib. Han fortalte at de fleste barna de behandlet enten led av ADHD, autisme, sengevæting (enuresis), dysleksi eller hadde atferdsvansker. Den gangen hadde senteret registrert 15 autistiske barn, og psykiateren antok at det fantes ca. 15 til i Dohuk provins. Senteret bistår både barna og deres familier gjennom individuell terapi og familieterapi. Barnas foreldre tilbys opplæring i hvordan de best kan følge opp barna hjemme.

Utover dette mente Dr. Taib at det ikke fantes noen andre tilbud for autister i Dohuk. Landinfo har heller ikke funnet informasjon om flere tilbud i Dohuk.

Erbil

I 2009 ble det etablert et spesialisert senter i Erbil for barn med autisme. Ved dette senteret, det første i sitt slag i hele Kurdistanregionen, skulle barn med autisme få hjelp til å fungere i samfunnet (Ekurd Daily 2009). Landinfo har ikke funnet ytterligere informasjon om dette senteret, og kan dermed ikke garantere at det fortsatt finnes.

I mai 2016 åpnet et nytt senter for barn med autisme i Erbil, Hana Center For Children With Autism (Kurdistan Save the Children 2016a). Senterets ansatte har fått opplæring av Kurdistan Save the Children og har kapasitet til å behandle 35 barn.

Det finnes også et senter som heter Huma Organization for Autism in Kurdistan, som er lokalisert sentralt i Erbil by. Senteret har en aktiv Facebookside¹, men utover det har vi ikke annen informasjon om senteret enn at det i samarbeid med en organisasjon som heter Rwanga Foundation, har utgitt en guide til foreldre om hvordan man kan håndtere barn med autisme (Rwanga 2017). Det har ikke lyktes Landinfo å finne ut mer om hva slags bistand Rwanga eller Huma kan gi til familier som har barn med autisme. En e-post til Huma Organization for Autism in Kurdistan har ikke blitt besvart.

¹ Nettadressen til Facebooksiden er <https://www.facebook.com/huma.organization/>

Sulaymaniya

I Sulaymaniya finnes det to sentre for barn med autisme. Det ene er Slemani Autism Center som er drevet av Directorate of Social Affairs, mens det andre, Rehabilitation Center for Children with Special Educational Needs, er drevet av Kurdistan Save the Children.

Landinfo har ikke annen informasjon om tilbudet i Sulaymaniya enn det en britisk fredsambassadør, som jobber innenfor biomedisinsk informatikk, skrev i en artikkel i 2012 (Atroschi 2012). Her berømmer han tilbudet ved det offentlige autismesenteret (Slemani Autism Center), og trekker frem senterets arbeid med å integrere barn med autisme i samfunnet, og dets bidrag til å skape forståelse i samfunnet for hvilke behov disse barna og deres familier har.

I juli 2016 holdt Kurdistan Save the Children et kurs for de ansatte ved begge sentrene og for foreldre til barn med autisme om hvordan man kan undervise barna bl.a. ved hjelp av moderne teknologi (Kurdistan Save the Children 2016b).

Kirkuk

Selv om Kirkuk ligger utenfor KRI, har kurdere, også de bosatt i KRI, tilgang til byen. Det finnes et privat senter for barn med autisme der. Det ble opprettet av en kvinne, Dr. Firmaisek Jaleel, som selv er mor til to barn med autisme, og som ikke hadde funnet noe tilbud for barna i det irakiske utdanningssystemet eller helsevesenet (FRRME 2017). Senteret er i dag støttet av Foundation for Relief and Reconciliation in the Middle East (FRRME), og har en stab på 22 medarbeidere som gir opplæring og behandling til 85 barn.

Tilgjengelighet og vilkår for behandling

Det er vanskelig for Landinfo å si noe om hvor tilgjengelig tilbudet ved hvert av de ulike sentrene er, og på hvilke vilkår man kan få behandling. Om vilkårene for å få plass ved et senter er knyttet til grad av funksjonalitet eller betalingssevne, vet vi ikke. Gitt at de fleste tilbudene synes å være drevet av frivillige organisasjoner eller det offentlige, er det en viss sannsynlighet for at tilbudene er gratis.

Når det gjelder tilgjengelighet, kan det være grunn til å tro at det reelle behovet er større enn tilbudet. Dette kan i alle fall synes å være tilfellet i Dohuk provins, som har fått en strøm av traumatiserte internt fordrevne flykninger fra tidligere ISIL-kontrollerte områder som Mosul og omegn.

Dr. Taib, som i 2010 jobbet ved Mental Health Center i Dohuk, er i dag direktør for Dohuks helsedirektorat, og i et intervju med Middle East Eye (Welsford 2016) forteller han nettopp om hvilke utfordringer helsetjenesten står overfor som følge av at provinsen har fått mer enn 120 000 syriske flykninger og 680 000 internt fordrevne irakere, hvorav mange har blitt dypt traumatisert etter grufulle opplevelser under ISILs styre. Psykiateren hevder i intervjuet at det kun er 4,5 leger per 10 000 innbygger i Dohuk, og at antall psykiatere er enda lavere.

Som en konsekvens av de enorme behovene som finnes for traumebehandling i Dohuk, kan det være grunn til å tro at de eksisterende ressursene i det psykiatriske helsevesenet fremover vil gi prioritet til pasienter med de mest prekære behovene. Dette vil kunne gå på bekostning av barn med autisme.

Når det gjelder behandlingstilbudene i de to andre provinsene, må vi gå ut fra at noe av det samme er tilfellet der, selv om flykningestrømmen utgjør en mindre andel av befolkningen i

Respons **Irak: Behandlingstilbud for barn med autisme i Kurdistanregionen (KRI)**

Erbil og Sulaymaniya enn i Dohuk. Dertil kan det være slik at de sentrene som har spesialisert seg på autisme, er noe mindre berørt enn de institusjonene som tilbyr traumebehandling.

Landinfo har ikke informasjon om kapasiteten til hvert senter, men dersom det er slik at de har tilnærmet lik kapasitet som Hana Center For Children With Autism i Erbil, som har 35 plasser, kan det tyde på at det er en viss knapphet.

Vi vet ikke hvor mange barn med autisme det finnes i KRI, men en studie utført ved Erbil universitetssykehus i 2012/2013 om hvilke faktorer som påvirker livskvaliteten til foreldre med barn med autisme, hadde intervjuet 115 foreldre til like mange barn i Erbil (Kareem & Ali 2014). Foreldrene til 10 andre barn hadde deltatt i en pilotundersøkelse. Det sier ikke mye om det totale antallet barn med autisme i Erbil, men det er i alle fall flere enn 125 bare i den provinsen.

I henhold til en studie omtalt i Al Monitor (Sakr 2014), finnes det 7000 registrerte barn med autisme i Irak. Dette var imidlertid kun barn som allerede var registrert ved et av landets 16 autisemesentre. Antakelsen er at det finnes langt flere barn som har denne tilstanden uten at de noen gang har blitt diagnostisert og registrert (Sakr 2014). Befolkningen i KRI, unntatt internt fordrevne flyktninger og syriske flyktninger, utgjør ca. 17 prosent av landets befolkning. En annen studie har vist at 75 av 1000 barn i alderen 5-10 år er rammet av autisme (Sakr 2014).

Er tilbudene tilgjengelige for internt fordrevne barn?

Irakiske internt fordrevne får behandling i det offentlige og private helsevesenet i Kurdistanregionen på samme vilkår som den fastboende befolkningen.

Finnes det et behandlingstilbud for barn med autisme i leirene for internt fordrevne i KRI?

Det er opprettet diverse helseklinikker i leirene for internt fordrevne i KRI. Landinfo har imidlertid ikke funnet noe informasjon om særskilte tiltak for barn med autisme. Barn med utviklingsforstyrrelser og nedsatt funksjonsevne kan imidlertid få noe bistand gjennom andre, mer generelle tilbud.

WHO er blant de internasjonale aktørene som i størst grad bidrar med helsetjenester til de internt fordrevne i Irak. Dette skjer i form av tiltak for å forhindre utbrudd av smittsomme sykdommer, bedre medisinforsyningen og styrke driften av sykehus og klinikker (WHO 2014). Ellers er det også andre organisasjoner som bistår med helsetjenester i leire for internt fordrevne, som for eksempel Leger uten grenser.

Leger uten grenser (u.å.) har mobile klinikker som tilbyr psykologisk helsehjelp i tillegg til andre grunnleggende helsetjenester.

Redd Barna (Save the Children 2016) bidrar også med akutt nødhjelp og psykologisk førstehjelp til spesielt utsatte internt fordrevne barn i KRI. Organisasjonen meldte i oktober 2016, rett før Mosul-offensiven tok til, om et akutt behov for mer finansiering til slike formål, og også til andre basisbehov som mat, rent drikkevann og nødvendighetsartikler.

Landinfo har ingen detaljert oversikt over hvilke tilbud som finnes i de ulike leirene, og hvilke tilbud som finnes for barn med autisme. Det er likevel grunn til å tro at tilbudet er langt mindre enn behovet. Det har blitt gjort enkelte frittstående vurderinger av leire og andre steder der internt fordrevne er samlet, bl.a. en utført av den franske hjelpeorganisasjonen ACTED (2014)

Respons Irak: Behandlingstilbud for barn med autisme i Kurdistanregionen (KRI)

i Ain Kawa utenfor Erbil. Ved en gjennomgang av situasjonen for barn med særskilte behov, som med sine familier hadde søkt tilflukt i fire kirker der, fant man ingen referanser til verken helsetilbud eller skoletilbud til barn med psykisk funksjonshemming eller andre særskilte behov (ACTED 2014, s. 1, 5). En studie utført av den internasjonale organisasjonen Terre des Hommes (2014), også denne fra Ain Kawa, hevder det samme.

Som WHO's situasjonsrapport fra Mosulkrisen viser (WHO 2017), er behovene for akutte helsetjenester til dem som har flyktet fra Mosul, enorme, og det kan være grunn til å tro at tilgjengelige ressurser innen helsetjenesten ikke strekker til for å behandle andre enn de som har det aller mest akutte behovet. Rapporten melder om manglende menneskelige ressurser til å ta seg av det økende antallet pasienter med traumeskader, og da er det nærliggende å tro at behandling av barn med autisme faller utenfor det som nå er akutt nødvendig helsehjelp.

Basert på erkjennelsen av at det er store behov for akutte helsetjenester i leirene i KRI, er det grunn til å tro at eksisterende psykiske helsetjenester er langt mindre tilgjengelige. Slik Landinfo ser det, er det derfor lite sannsynlig at barn med autisme vil få noen særskilt tilrettelagt behandling ved de helsesentrene som er opprettet i leirene.

Om skolesituasjonen

Barn med autisme har ulik grad av funksjonsevne, og enkelte barn kan fungere bedre i skolesystemet enn andre. Noen skoler vil imidlertid kunne nekte barn med psykisk funksjonshemming å fortsette på skolen etter 3. klasse dersom de ikke klarer å gjennomføre eksamener (Dr. Nezar Izmet Taib, møte i Dohuk april 2010).

Elever med nedsatt funksjonsevne kan ikke forvente tilrettelagt undervisning i offentlige skoler i KRI, selv om Irak i 2012 signerte FNs konvensjon om Rights of Persons with Disabilities (UNCRPD), som bl.a. innebærer rett til utdanning for barn med funksjonshemninger (Miles og Alborz 2014).

Barn med psykisk funksjonshemming dropper som oftest ut av skolen etter hvert som de blir eldre. Ifølge Miles og Alborz (2014, s. 189), som i 2010 gjennomførte en nasjonal studie i Irak om skolegang for barn med nedsatt funksjonsevne, skyldes dette i stor grad dårlig behandling fra lærerne, mobbing fra medelever, vold, dårlig selvtillit og lite oppmuntring hjemmefra.

Sentrene som er nevnt tidligere i notatet, later til å være en slags erstatning for vanlig skole for barn med autisme, selv om dette ikke er tilgjengelig for alle som kunne ha behov for det.

Tilbudet til barn i leire for internt fordrevne må påregnes å være langt dårligere og mindre variert enn for andre barn i KRI. Dette skyldes først og fremst at leirene ligger utenfor byene der sentrene finnes, og at de internt fordrevne i mange tilfeller har vanskeligheter med å komme seg ut av leirene. Selv vanlig skolegang er vanskelig tilgjengelig i flere av leirene for internt fordrevne.

Sosial anseelse

Det er fortsatt et visst stigma knyttet til psykisk funksjonshemming i Irak. Dette skal imidlertid ha bedret seg noe i Kurdistanregionen, men det er fortsatt en utfordring i henhold til Redd Barna i Kurdistan. Redd Barna gjennomførte i 2014 en regional studie, inkludert i Irak, der de så på det psykiatriske tjenestetilbudet til syriske flyktninger. Der fremkommer det bl.a. at det både

skorter på ressurser, fasiliteter og en forståelse for mentale lidelser (Save the Children 2015, s. 13).

I henhold til studien utført av Miles og Alborz (2014, s. 189), som referert til ovenfor, blir personer med psykisk funksjonshemming i stor grad marginalisert og sett på som unyttige. I tillegg til å bli utsatt for mobbing av andre i samfunnet, opplever mange av barna også å bli neglisjert av egen familie. Mange gjemmer dem bort på grunn av skam, og fordi de ikke vet hvordan de skal behandle dem. En rektor som er referert i studien (s. 189), skal ha opplevd at en del foreldre krever at deres egne barn blir separert fra barn med psykisk funksjonshemming på skolen.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- ACTED, Agency for Technical Cooperation and Development (2014, august). *Rapid Assessment of Child Protection Needs of Internally Displaced Persons in Ainkawa, Erbil Kurdistan Region of Iraq August 2014*. Paris: ACTED. Tilgjengelig fra <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/assessments/ACTED%20-%20CP%20IDP%20Assesment%20Ainkawa.pdf> [lastet ned 31. mars 2017]
- Atroshi, L. (2012, 3. mars). First time in history of the invisible nation: Iraqi Kurdistan autism centre nominated for UN award. *The Kurdistan Tribune*. Tilgjengelig fra <http://kurdistantribune.com/first-time-history-of-invisible-nation-iraqi-kurdistan-autism-centre-nominated-for-un-award/> [lastet ned 31. mars 2017]
- Directorate General of Health/Dohuk (u.å.). *Mental Health Center*. Dohuk: Directorate General of Health. Tilgjengelig fra <http://www.duhokhealth.org/en/node/421> [lastet ned 31. mars 2017]
- Ekurd Daily (2009, 7. juli). Kurdistan Region-Iraq News in brief. Special center in Erbil to treat autistic persons. *Ekurd Daily*. Tilgjengelig fra <http://ekurd.net/mismas/articles/misc2009/7/kurdlocal650.htm> [lastet ned 3. april 2017]
- FRRME, dvs. Foundation for Relief and Reconciliation in the Middle East (2017, 16. februar). *Caring for displaced children in Northern Iraq*. Petersfield, Hampshire: FRRME. Tilgjengelig fra <https://frrme.org/caring-displaced-children-northern-iraq/> [lastet ned 3. april 2017]

Respons Irak: Behandlingstilbud for barn med autisme i Kurdistanregionen (KRI)

- Kareem, M. S. & Ali, S. K. Ali (2014, november). Quality of Life for Parents with Children who have Autism in Erbil Iraq. *Arab Journal of Psychiatry*, 25(2). Tilgjengelig fra <http://arabjournalpsychiatry.com/wp-content/uploads/2015/12/nov2.2014.pdf> [lastet ned 31. mars 2017]
- Kurdistan Save the Children (2016a, 16. mai). *Kurdistan Save The Children Takes On The Task Of Training The Staff At Hana Center For Children With Autism/Hawler*. Sulaymaniya: Kurdistan Save the Children. Tilgjengelig fra <http://www.ksc-kcf.org/blog/2016/05/16/kurdistan-save-the-children-takes-on-the-task-of-training-the-staff-at-hana-center-for-children-with-autismhawler/> [lastet ned 31. Mars 2017]
- Kurdistan Save the Children (2016b, 1. august). Conducting a 5 Day Course on How to Treat Children. Sulaymaniya: Kurdistan Save the Children. Tilgjengelig fra <http://www.ksc-kcf.org/blog/2016/08/01/conducting-a-5-day-course-on-how-to-treat-children/> [lastet ned 4. april 2017]
- Leger uten grenser (u.å.). *Irak*. Oslo: Leger uten grenser. Tilgjengelig fra <http://legerutenegrensene.no/Vaart-Arbeid/Her-Jobber-Vi/Land/Irak> [lastet ned 3. april 2017]
- Miles, S. & Alborz, A. (2014). Sectarianism, sanctions and invasion. The challenge of promoting educational equality in Iraq. I: Mitchell, D. & Kerr, V. (Red). *Crisis, Conflict and Disability: Ensuring equality*. London/New York: Routledge. Utdrag tilgjengelig fra https://books.google.no/books?id=zjBEAwAAQBAJ&pg=PA192&lpg=PA192&dq=Erbil+autism&source=bl&ots=JvEAN7sYtN&sig=zq_rjmxHVv5NVuxKnOysKPyzn8M&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEwjn9tuPrOXSAhUsG5oKHYSpD2IQ6AEIRjAI#v=onepage&q=Erbil%20autism&f=false [lastet ned 3. april 2017]
- Rwanga Foundation (2017, 2. mars). *Educational Support to the Autistic Children*. Erbil: Rwanga Foundation. Tilgjengelig fra <http://rwanga.org/en/posts/85/educational-support-to-the-autistic-children> [lastet ned 3. april 2017]
- Sakr, A. (2014, 4. mars). Iraqi government fails to address rise in autism. *Al Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/03/iraq-autism-increase-government-neglect.html#ixzz4brxCfwCW> [lastet ned 20. mars 2017]
- Save the Children (2015, mars). *Mental Health and Psychosocial Support for children affected by the Syria Crisis*. Amman: Save the Children. Tilgjengelig fra <https://www.savethechildren.net/sites/default/files/libraries/Mental%20Health%20and%20Psychosocial%20Mapping%20April%202015.pdf> [lastet ned 3. april 2017]
- Save the Children (2016, 6. oktober). *Impending Mosul Assault Puts 600,000 Children in Line of Fire*. London: Save the Children. Tilgjengelig fra <https://www.savethechildren.net/article/impending-mosul-assault-puts-600000-children-line-fire> [lastet ned 3. april 2017]
- Terre des Hommes International Federation (2014, 5. september). *Iraq: Immediate Aid to Children*. Genève: Terre des Hommes International Federation. Tilgjengelig fra <http://www.terredeshommes.org/protecting-children-iraq/> [lastet ned 3. april 2017]
- Welseford, K. (2016, 2. november). A helping hand to female victims of IS atrocities. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/in-depth/features/dr-nezar-ismet-taib-there-looming-crisis-iraq-1227653829> [lastet ned 4. april 2017]
- WHO (2014, september). *WHO responding to health crises caused by large-scale population displacements in Iraq*. Bagdad: WHO. Tilgjengelig fra <http://www.who.int/features/2014/iraq-population-displacement/en/> [lastet ned 3. april 2017]
- WHO (2017, 11. mars). *WHO Special Situation Report. Mosul Crisis, Iraq. Issue No 9: 1 to 11 March 2017*. Bagdad: WHO. Tilgjengelig fra http://www.emro.who.int/images/stories/iraq/WHO_Special_Situation_Report_on_Mosul_Crisis_01_March_to_11_March_2017.pdf?ua=1&ua=1 [lastet ned 3. april 2017]

Respons Irak: Behandlingstilbud for barn med autisme i Kurdistanregionen (KRI)

Muntlig kilde

- Dr. Nezar Ismet Taib, barne- og ungdomspsykiater og leder for Mental Health Center i Dohuk. Møte i Dohuk 10. april 2010.

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.